

ARAŞTIRMA

ADÖLESAN GEBELERDE BEDEN İMAJI ALGISININ BELİRLENMESİ*

Rabia ÇIRAK**

Funda ÖZDEMİR***

Alınış Tarihi: 02.03.2015

Kabul Tarihi: 14.07.2015

ÖZET

Amaç: Araştırma, Dr. Sami Ulus Kadın Doğum, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi Kadın Doğum Polikliniği'ne antenatal kontroller için başvuran adölesan gebelerde beden imajı algısının belirlenmesi amacıyla tanımlayıcı olarak yapılmıştır.

Yöntem: Araştırmanın örneklemini 24 Haziran – 23 Aralık 2013 tarihlerinde Kadın Doğum Polikliniği'ne antenatal kontroller için başvuran 19 yaş ve altında, evli, okur-yazar, psikiyatrik sorunu olmayan, sözel iletişime açık, gönüllü 165 adölesan gebe oluşturmuştur. Veri toplama aracı olarak; adölesan gebelerin sosyodemografik ve obstetrik özelliklerini belirlemek amacıyla araştırmacılar tarafından hazırlanmış olan Tanıtıcı Bilgi Formu ve adölesan gebelerde beden imajı algısını belirlemek için Vücut Algısı Ölçeği kullanılmıştır. Elde edilen veriler yüzdeler, ortalama ve standart sapma, Student's t testi, Kruskal-Wallis, Oneway ANOVA, Mann-Whitney U ve Tukey test istatistiği kullanılarak değerlendirilmiştir.

Bulgular: Adölesan gebelerin %44.2'sinin 16-18 yaş grubunda olduğu saptanmıştır. Araştırmaya katılan adölesan gebelerin %31.5'i I. trimesterde, %31.5'i II. trimesterdedir. Araştırma kapsamına alınan adölesan gebelerin Vücut Algısı Ölçeği puan ortalamasının 146.3 ± 23.9 olduğu bulunmuştur.

Sonuçlar: Adölesan gebelerin sosyal güvence durumu, aylık geliri algılama durumu ve eşinin yaşının, vücut algısı puanlarını etkilediği bulunmuştur ($p < 0.05$). Gebeliği planlı olan adölesan gebelerin vücut algısı, planlı olmayanlara göre daha olumlu bulunmuş ve aralarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır ($p < 0.05$).

Anahtar sözcükler: Adölesan; adölesan gebe; beden imajı; vücut algısı

ABSTRACT

Determination of Body Image Perception in Adolescent Pregnants

Objective: The research has been done as a descriptive in order to the perception of body image in adolescent pregnant who applies for antenatal checks to Obstetrics and Gynecology Policlinic in Dr. Sami Ulus Obstetric and Gynecology, Pediatrics Training and Research Hospital.

Method: Sample of the research constitutes of 165 volunteer adolescent pregnant, literate, 19 years old and under, married, having no psychological problem, open to verbal communication who has applied for Obstetrics and Gynecology Policlinic to antenatal checks in June and December of 2013. As a device of collecting data; Introductory Information Form which is prepared by researchers has been used to determine the sociodemographic and obstetric characteristics, and Body Cathexis Scale has been used to determine perception of body image in adolescent pregnant. The obtained datas has been evaluated by using percentage, mean, standart deviation, Student's t test, Kruskal-Wallis, Oneway ANOVA, Mann-Whitney U and Tukey tests.

Results: It has been found that, 44.2% of adolescent pregnant are in 16-18 years olds. 31.5% of adolescent pregnant in the research are in the first trimestre, 31.5% of them are in the second trimestre. The average score of Body Cathexis Scale of adolescent pregnant who are in the research has been found 146.3 ± 23.9 .

Conclusions: Social assurance attitude of adolescent pregnant, the situation of getting monthly salary and husband's age have been found to effect body image score ($p < 0.05$). Body image of adolescent pregnant whose pregnancy is planned has been found more positive than the other pregnant whose pregnancy is not planned and it is stated that there has been statistical meaningful difference between them.

Key words: Adolescent; adolescent pregnant; body image; body cathexis

* I. Ulusal Kadın Hastalıkları ve Ana Çocuk Sağlığı Kongresinde poster bildiri olarak sunulmuştur.

** Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Yenimahalle Eğitim ve Araştırma Hastanesi (Hemşire)

*** Ankara Üni. Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü (Yrd. Doç.Dr.)

e-posta: fozdemir@health.ankara.edu.tr

GİRİŞ

Adölesan dönem, çocukluktan erişkinliğe geçiş dönemidir ve 10-19 yaş arası kapsamaktadır (Taşkın 2011; WHO 2004). Türkiye İstatistik Kurumu 2010 yılı verilerine göre, ülkemizde 15-19 yaş arası kadın adölesan sayısı yaklaşık 3 milyondur (TÜİK 2015).

Adölesan dönemde birey, pek çok fizyolojik ve psikososyal değişimi bir arada yaşamaktadır. Fizyolojik değişimlerin başında, ikincil seks karakterlerinin gelişmesi, büyümenin hızlanması, menarş ve vücut şeklinde meydana gelen değişiklikler gelmektedir (Taşkın 2011). Gebelik dönemi de adölesan dönem gibi fizyolojik, psikolojik ve sosyal değişimlerin yaşandığı bir dönemdir. Gebelik ve ergenliğin aynı dönemde yaşanması birçok olumsuzluğu da beraberinde getirebilmektedir. Bu yüzden adölesan gebeler riskli grup olarak değerlendirilmektedir (Kömürcü 2008; Taşkın 2011). Dünyada her yıl 16 milyon adölesan, anne olmaktadır (WHO 2011). Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması 2013 sonuçlarına göre, adölesan dönemde olan kadınların neredeyse %5'i çocuk doğurmaya başlamıştır (Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü 2014).

Beden imajı geçmişten günümüze dek giderek önemini artıran bir kavramdır. Schilder'in 1935'de beden imajını, "Kendi bedenimizin zihnimizde biçimlendirdiğimiz resmidir, o bedeninin kendimize görünen biçimidir" şeklinde tanımladığı bildirilmiştir (Cash and Pruzinsky 2002; Newell 2002; Öz 2010). Bireyin kendi bedeniyle ilgili zihninde oluşturduğu görüntü, bedeninin özellikleri ve işlevselliği, bedenini algılama şekli beden imajının temel bileşenleridir (Taşkın 2011). Geçmişteki ve şimdiki duygular ve tutumlar beden imgesinin gelişiminde önemli rol oynar. Birey kendini algılamasının yanında, başkalarının ne düşündüğüne de önem verir (Doğan ve Doğan 1992). Bedenin zihindeki görüntüsüyle, kişinin algıladığı bedeni arasında bir uyumsuzluk olduğunda beden imgesinin bozulduğundan bahsedilir. Bu uyumsuzluğa verilen tepkiler; yaşa, cinsiyete, kişilik yapısına, bozulan beden bölümüne verilen değere, bu bozukluğun kalıcı olması durumuna, sosyal ve kültürel faktörlere, başetme mekanizmalarına, alınan desteğe vb. göre değişiklik gösterebilmektedir (Taşkın 2011).

Adölesan dönemde büyüme, gelişme ve bireyin vücudundaki değişikliklerin hızla ilerlemesi aynı zamanda beden imgesini de değiştirmektedir. Adölesan, bir yetişkinin sahip

olduğu beden imajına ulaşır ve bedeniyle daha çok ilgilenmeye başlar. Birçok toplumda ideal vücut şekli, genç, güçlü, sağlıklı bir bedene sahip olmakla aynı anlama gelmektedir (Öz 2010). Literatürde, çoğu adölesanın, yaşadığı toplum, aile, arkadaş çevresi ve özellikle medyanın da etkisiyle, ideal beden şekline ulaşmaya çalıştığı yer almaktadır (Kulaksızoğlu 2008; Steinberg 2007). Bazı adölesanlar, bu dönemde bozuk yeme davranışları edinebilir ve sağlıksız kilo kontrol yöntemlerine başvurabilir (Croll 2005). Gebelik kadın hayatının önemli dönemlerinden biridir. Gebeliği boyunca yeni ve farklı durumlara uyum sağlamaya çalışan kadının, aynı zamanda beden imajı da değişebilmektedir. Çoğu kadın gebelikte yaşadığı değişiklikleri olumlu karşılamaktadır. Ancak bazı kadınlarda bu değişimler olumsuz beden imajına neden olabilmektedir (Taşkın 2011).

Adölesan ve gebelik döneminin beden imajı algısına etkileri göz önüne alındığında, bu iki dönemin beraber yaşandığı adölesan gebeliklerde beden imajı algısının belirlenmesi çok önemlidir. Bireyleri etkilemede önemli bir konuma sahip olan hemşireler, beden imajı bozulan bir bireye yardım konusunda önemli bir fırsata sahiptirler (Öz 2010). Gebelik dönemindeki takiplerde adölesan gebenin beden imajı açısından da değerlendirilmesi ve uygun hemşirelik girişimleri ile desteklenmesi, adölesanın daha olumlu bir beden imajı geliştirmesine ve sağlıklı bir gebeliğin sürdürülmesine katkı sağlayacaktır. Ayrıca, adölesan gebeliklerde beden imajı değişimleriyle ilgili yapılan araştırmalara literatürde oldukça az rastlanmaktadır (Gümüş, Çevik, Hyusni, Biçen, Keskin ve Malak 2011; Kumcağız 2012). Bu nedenle, yapılan bu çalışmanın, konuyla ilgili literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu çalışma, adölesan gebelerde beden imajı algısının belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Tanımlayıcı olarak yapılan bu çalışma, Dr. Sami Ulus Kadın Doğum, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesinde, 24 Haziran – 23 Aralık 2013 tarihleri arasında, Kadın Doğum Polikliniklerine antenatal kontroller için başvuran adölesan gebelerde yapılmıştır. Araştırmanın evrenini, ilgili hastanenin Kadın Doğum Polikliniğine antenatal kontroller için başvuran adölesan gebeler oluşturmuştur.

Normal gebelere göre beden imajı ölçeği puanında %10'luk bir sapmayı %90 testin gücü

ile saptayabilmek için alınması gereken en küçük örnek büyüklüğü güç analizi ile 165 birey olarak hesaplanmıştır (Kumcağız 2012).

Araştırmaya; 19 yaş ve altında, evli, okur-yazar, psikiyatrik sorunu olmayan, sözel iletişime açık, gönüllü gebeler dahil edilmiştir.

Vücut Algısı Ölçeği (VAÖ) puan ortalamaları araştırmanın bağımlı değişkenini, adölesanların sosyodemografik ve obstetrik özellikleri bağımsız değişkenleri oluşturmuştur.

Araştırmada veri toplama aracı olarak, Tanıtıcı Bilgi Formu ve Vücut Algısı Ölçeği kullanılmıştır.

Tanıtıcı Bilgi Formu, adölesan gebelerin; sosyodemografik ve obstetrik özelliklerini belirlemek amacıyla araştırmacılar tarafından hazırlanmış bir formdur.

Vücut Algısı Ölçeği, Secord ve Jourard tarafından 1953 yılında geliştirilmiştir. Ölçek; kişilerin bedenlerindeki çeşitli kısımlardan ve çeşitli beden işlevlerinden ne kadar hoşnut olduklarını ölçmeyi amaçlamaktadır. Ölçeğin ülkemizdeki geçerlik çalışması Hovardaoğlu (1993) tarafından gerçekleştirilmiştir. Ölçekte 40 madde yer almaktadır ve bütün maddeler 1 – 5 arasında puanlanmaktadır (1: Hiç beğenmiyorum; 2: Pek beğenmiyorum; 3: Kararsızım; 4: Oldukça beğeniyorum; 5: Çok beğeniyorum). Ölçekten tek puan elde edilmektedir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 40, en yüksek puan da 200'dür. Ölçekten alınan puanın artışı, beden imajı algısını olumlu değerlendirmedeki artış anlamına gelmektedir. Ölçeğin Türkçe uyarlamasında Cronbach Alfa değeri 0.91 olarak bulunmuştur (Hovardaoğlu, 1993). Bu çalışmada, ölçeğin Cronbach Alfa değeri 0.90 olarak belirlenmiştir.

Gerekli izinler alındıktan sonra araştırmacılar tarafından, 14 – 17 Haziran 2013 tarihleri arasında, Dr. Sami Ulus Kadın Doğum, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi Kadın Doğum Polikliniğine antenatal kontroller için başvuran 19 yaş ve altındaki 10 adölesan gebeyle ön uygulama yapılmıştır. Ön uygulama sonuçlarına göre form düzenlenmiştir.

24 Haziran – 23 Aralık 2013 tarihleri arasında, Dr. Sami Ulus Kadın Doğum, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi Kadın Doğum Polikliniğine antenatal kontroller için başvuran adölesan gebelere Tanıtıcı Bilgi Formu ve Vücut Algısı Ölçeği uygulanmıştır. Veriler haftanın üç iş günü içerisinde, Kadın Doğum hasta kayıt bölümüne giriş yaptırmak için gelen adölesan gebelerle,

yüzyüze görüşme tekniğiyle, araştırmacılar tarafından doldurulan formlarla toplanmıştır. Her bir görüşme yaklaşık 15 dakika sürmüştür. Adölesan gebelerden araştırmaya katılmaları için yazılı izin alınmıştır.

Araştırmada, Vücut Algısı Ölçeğini kullanmak için Prof. Dr. Selim Hovardaoğlu'ndan izin, Ankara Üniversitesi Etik Kurul onayı ve verilerin toplanacağı kurumdan izin alınmıştır.

Çalışmadan elde edilen veriler bilgisayar ortamında değerlendirilmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde; ortalama, standart sapma, Student's t testi, Oneway ANOVA, Tukey, Mann-Whitney U ve Kruskal-Wallis testleri uygulanmıştır. Bütün istatistiksel analizlerde önemlilik seviyesi olarak $p < 0.05$ değeri kabul edilmiştir.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Tablo 1. Adölesan Gebelerin Sosyodemografik Özelliklerinin Dağılımı (n=165)

Özellikler	n	%
Yaş		
16	7	4.2
17	23	13.9
18	43	26.1
19	92	55.8
Öğrenim Durumu		
İlköğretim mezunu	136	82.4
Lise mezunu	29	17.6
Sosyal Güvence Durumu		
Var	142	86.1
Yok	23	13.9
Aylık Gelirini Algılama Durumu		
İyi	79	47.9
Orta	61	37.0
Kötü	25	15.1
Aile Tipi		
Çekirdek aile	56	33.9
Geniş aile	109	66.1
En Uzun Süre Yaşanılan Yer		
Köy	26	15.7
İlçe	10	6.1
İl	129	78.2
Eşin Yaşı		
18 – 24 yaş	102	61.8
25 yaş ve üstü	63	38.2
Eşin Çalışma Durumu		
Çalışıyor	149	90.3
Çalışmıyor	16	9.7

Adölesan gebelerin sosyodemografik özelliklerinin dağılımı incelendiğinde (Tablo 1); çalışma kapsamındaki adölesanların yaş aralığının 16-19 yaş olduğu ve %55.8'inin 19 yaşında olduğu bulunmuştur. Adölesan gebelerin çoğunluğunun ilköğretim mezunu (%82.4) ve sosyal güvencesinin olduğu (%86.1) belirlenmiştir. Adölesan gebelerin %47.9'u aylık gelirini "iyi" olarak algıladığını belirtmiştir. Adölesan gebelerin %66.1'inin geniş ailede yaşadığı bulunmuştur. Eş ile ilgili özelliklere bakıldığında, adölesanların %61.8'inin eşinin 18-24 yaş arasında olduğu ve eşlerin %90.3'ünün çalıştığı saptanmıştır.

Tablo 2. Adölesan Gebelerin Obstetrik Özelliklerinin Dağılımı (n=165)

Özellikler	n	%
Trimester		
I.	52	31.5
II.	52	31.5
III.	61	37.0
Gebeliği Sayısı		
1	100	60.6
2	46	27.9
3	19	11.5
İlk Gebelik Yaşı		
16 yaş ve altı	32	19.4
17	40	24.2
18	47	28.5
19	46	27.9
Gebelik Aralığı (n=65)		
0-23 ay	43	66.2
24 ay ve üstü	22	33.8
Gebeliğin Planlanma Durumu		
Planlı	125	75.8
Plansız	40	24.2

Adölesan gebelerin obstetrik özelliklerine bakıldığında, %31.5'inin I. trimesterde, %31.5'inin II. trimesterde, %37'sinin de III. trimesterde olduğu saptanmıştır. Adölesan %60,6'sının ilk kez gebe olduğu, gebelerin %19.4'ünün ilk gebeliğini 16 yaş ve altında yaşadığı ve %75.8'inin planlı bir şekilde gebe kaldığı saptanmıştır. Daha önce gebelik deneyimi yaşayan adölesan gebelerin %33,8'inin bir önceki gebeliğiyle bu gebeliği arasında geçen sürenin 2 yıl ve daha fazla olduğu belirlenmiştir.

Tablo 3. Adölesan Gebelerin VAÖ Alınabilecek ve Alınan Alt-Üst Puanlar ile Puan Ortalaması

	$\bar{X} \pm SD$	Alınabilecek Alt ve Üst Değerler	İşaretlenen Alt ve Üst Değerler
VAÖ	146.3 ± 23.9	40-200	92-197

Araştırma kapsamına alınan adölesan gebelerin VAÖ puan ortalamasının 146.3±23.9 olduğu bulunmuştur. Yapılan literatür taramasında VAÖ kullanılarak gebe adölesanların vücut algısı puanını belirleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bununla birlikte, Uskun ve Şabaplı (2013) lise öğrencileri üzerinde yaptıkları çalışmalarında kız adölesanların vücut algısı puan ortalamalarını 140.1±29.6 olarak bulmuşlardır. Bu çalışmanın sonucu, Uskun ve Şabaplı'nın (2013) çalışma sonucu ile paralellik göstermektedir.

Tablo 4'de adölesan gebelerin sosyodemografik özelliklerine göre VAÖ puan ortalamaları incelendiğinde; 16 yaşında olan adölesan gebelerin VAÖ puan ortalamasının 156.7±29.7; 17 yaşında olanların 147.4±24.0; 18 yaşında olanların 144.7±23.8; 19 yaşında olanların 146.0±23.6 olduğu ve yaşlara göre VAÖ puan ortalamaları arasında önemli bir fark olmadığı bulunmuştur (p>0.05). Gümüş, Çevik, Hyusni, Biçen, Keskin ve Malak'ın (2011) gebeler üzerinde yaptığı çalışmada gebenin yaşının beden imajında farklılık yaratmadığı tespit edilmiştir. Bu çalışmanın sonucu, Gümüş, Çevik, Hyusni, Biçen, Keskin ve Malak'ın (2011) yaptığı çalışma sonucu ile benzerlik göstermektedir.

Bu çalışmada 19 yaş ve altındaki adölesan gebeler örnekleme dahil edilmiştir. Bu nedenle adölesan gebelerin eğitim düzeyi ilköğretim ve lise ile sınırlı kalmıştır. Adölesan gebelerin öğrenim durumuna göre VAÖ puan ortalamaları arasında önemli bir fark bulunmamıştır (p>0.05; Tablo 4). Literatürde eğitim durumuna göre beden imajının incelendiği çalışmalarda farklı sonuçlar yer almaktadır. Kumcağız (2012) gebe kadınlarda bazı değişkenlere göre beden imajını incelediği çalışmasında, gebelerin eğitim düzeyinin beden imajını etkilediğini, eğitim düzeyi lise olan gebelerin beden imajı puanlarının daha yüksek olduğunu saptamıştır. Gümüş, Çevik, Hyusni, Biçen, Keskin ve Malak'ın (2011) gebeler üzerinde yaptıkları çalışmalarında ise öğrenim durumunun beden imajında değişime neden olmadığını belirtmişlerdir.

Tablo 4. Adölesan Gebelerin Sosyodemografik Özelliklerine Göre VAÖ Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması (n=165)

Sosyodemografik Özellikler	n	Vücut Algısı Ölçeği Puan Ortalaması	Test ve p Değeri
Yaş			
16	7	156.7±29.7	
17	23	147.4±24.0	KW = 1.166 p = 0.761
18	43	144.7±23.8	
19	92	146.0±23.6	
Öğrenim Durumu			
İlköğretim mezunu	136	146.1±23.4	t = -0.245
Lise mezunu	29	147.3±26.3	p = 0.807
Sosyal Güvence Durumu			
Var	142	148.1±23.7	t = 2.401
Yok	23	135.4±22.7	p = 0.017
Aylık Gelirini Algılama Durumu			
İyi (1)	79	152.1±23.4	F = 4.559
Orta (2)	61	141.2±22.1	p = 0.012
Kötü (3)	25	140.7±26.0	Fark: 1- 2.3
Aile Tipi			
Çekirdek aile	56	146.4±23.1	t = 0.041
Geniş aile	109	146.3±24.4	p = 0.967
En Uzun Süre Yaşanılan Yer			
Köy	26	149.3±25.9	KW = 5.621 p = 0.060
İlçe	10	128.9±22.8	
İl	129	147.1±23.2	
Eşin Yaşı			
18 – 24 yaş	102	149.2±25.5	t = 2.064
25 yaş ve üstü	63	141.7±20.4	p = 0.041
Eşin Çalışma Durumu			
Çalışıyor	149	146.9±23.9	MW-U= -0.997
Çalışmıyor	16	141.0±23.7	p = 0.319

Aile tipi, en uzun süre yaşanılan yer ve eşin çalışma durumu ile adölesan gebelerin VAÖ puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak önemli bir fark olmadığı saptanmıştır (p>0.05; Tablo 4).

Çalışmada, sosyal güvencesi olan adölesan gebelerin VAÖ puan ortalamasının (148.1±23.7), sosyal güvencesi olmayanların VAÖ puan ortalamasından (135.4±22.7) yüksek olduğu bulunmuş ve adölesan gebelerin sosyal güvence durumu ile VAÖ puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak önemli fark olduğu saptanmıştır (p<0.05; Tablo 4). Sosyal güvencesi olan adölesan gebelerin vücut algısı, sosyal güvencesi olmayan adölesan gebelere göre daha olumludur. Bu sonuç, sosyal güvencesi olan adölesanların bedenleri ile ilgili yaşayacakları değişimlerde sağlık hizmetlerinden yararlanma

ve erişim kolaylığını düşünmelerinden kaynaklanabilir.

Aylık gelirini iyi olarak algılayan adölesan gebelerin VAÖ puan ortalaması 152.1±23.4; orta olarak algılayanların 141.2±22.1; kötü olarak algılayanların 140.7±26.0 olduğu saptanmış ve aylık geliri algılama durumuna göre VAÖ puan ortalamaları arasında önemli bir fark olduğu belirlenmiştir (p<0.05; Tablo 4). Ortaya çıkan anlamlılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek için yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testi sonucunda anlamlılığın 1-2,3 arasında olduğu bulunmuştur. Aylık gelirini "iyi" olarak algılayan adölesan gebelerin, "orta" ve "kötü" algılayanlara göre beden imajı daha olumludur. Ekonomik durumun iyi olması beden imajını etkileyebilecek dış görünüş gibi bazı bireysel

özelliklere daha fazla maddi kaynak ayrılabilceğini düşündürmektedir. Literatürde aylık gelirin beden imajını etkilediğini, aylık geliri yüksek olan gebelerin beden imajının daha olumlu olduğunu gösteren çalışmalar mevcuttur (Gümüş, Çevik, Hyusni, Biçen, Keskin ve Malak 2011; Kumcağız 2012). Bu çalışmanın sonucu, literatür ile benzerlik göstermektedir.

Eşi 18-24 yaşında olan adölesan gebelerin VAÖ puan ortalamasının 149.2 ± 25.5 ; eşi 25 yaş ve üstü olanların VAÖ puan ortalamasının 141.7 ± 20.4 olduğu ve eşinin yaşına göre VAÖ puan ortalamaları arasında önemli bir fark olduğu bulunmuştur ($p < 0.05$; Tablo 4). Eşi 18-24 yaşında olan adölesan gebelerin vücut algısı, eşi 25 yaş ve üstü olan adölesan gebelere göre daha olumludur. Dünya

Sağlık Örgütü'ne göre 15-24 yaşları arası genç yaş grubu olarak değerlendirilmektedir (WHO 2008). Eşi genç yaş grubunda olan adölesan gebelerin vücut algısının daha olumlu olması, bu yaş grubunun kendi yaşlarına yakın olmasından, sorunlarını daha rahat paylaşabilmeleri ve iletişim kanallarının daha açık olmasından kaynaklanmış olabilir.

Eşin çalışma durumuna göre adölesan gebelerin VAÖ puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak önemli bir fark bulunmamıştır ($p > 0.05$; Tablo 4). Bununla birlikte, eşi çalışan adölesan gebelerin, eşi çalışmayanlara göre daha olumlu beden imajına sahip oldukları bulunmuştur. Bu sonucun eşin çalışmasının aylık gelir durumuna olan etkisinden kaynaklandığı söylenebilir.

Tablo 5. Adölesan Gebelerin Obstetrik Özelliklerine Göre VAÖ Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması (n=165)

Obstetrik Özellikler	n	Vücut Algısı Ölçeği Puan Ortalaması	Test ve p Değeri
Trimester			
I.	52	148.6±22.7	F = 0.446
II.	52	146.3±24.7	p = 0.641
III.	61	144.3±24.3	
Gebeliği Sayısı			
1	100	146.9±24.5	KW = 0.051 p = 0.975
2	46	144.8±23.8	
3	19	147.0±21.7	
İlk Gebelik Yaşı			
16 yaş ve altı	32	150.8±25.6	F = 0.573 p = 0.633
17	40	145.1±20.8	
18	47	143.9±23.8	
19	46	146.7±25.4	
Gebelik Aralığı (n=65)			
0-23 ay	43	145.3±23.8	t = -0.124
24 ay ve üstü	22	146.1±21.7	p = 0.902
Gebeliğin Planlanma Durumu			
Planlı	125	148.7±23.3	t = 2.336
Plansız	40	138.8±24.2	p = 0.021

Tablo 5'de adölesan gebelerin obstetrik özelliklerine göre VAÖ puan ortalamaları incelendiğinde; I. trimesterde olan adölesan gebelerin VAÖ puan ortalamasının 148.6 ± 22.7 ; II. trimesterde olanların 146.3 ± 24.7 ; III. trimesterde olanların 144.3 ± 24.3 olduğu ve trimesterlere göre VAÖ puan ortalamaları arasında önemli bir fark olmadığı saptanmıştır ($p > 0.05$; Tablo 5). Kumcağız'ın (2012) gebe kadınlarda beden algısı ve benlik saygısını

incelediği araştırmasında, gebelerin gebelik haftası ile beden algıları arasında önemli bir ilişki olmadığı saptanmıştır. Bu çalışma, Kumcağız'ın (2012) çalışması ile benzerlik göstermektedir. Buna rağmen bu çalışmada istatistiksel olarak önemli olmasa da gebelik haftası arttıkça vücut algısı puanlarının düştüğü bulunmuştur. I. trimesterde gebeler, gebelik için doğru zaman olup olmadığı, sağlıkla ilgili endişeler, doğacak olan yeni bir aile bireyinin

verdiği heyecan vb. gibi ambivalan duygular yaşayabilir. II. trimesterde fiziksel değişimler hızlanır ve kadın gebeliğini kabullenmeye başlar. Beden görüntüsündeki değişime bağlı olarak utanma ya da gurur duygusu yaşar (Taşpınar 2008). III. trimesterde, kadın daha çabuk yorulur ve yeni beden sınırlarına uyum sağlamakta zorluk çeker (Taşkın 2011). Fiziksel rahatsızlık ve artan gebelik yükü ile kadın doğuma hazırlanır (Taşpınar 2008). İlk trimesterde pek fark edilmeyen gebeliğin fiziksel değişimlerinin, trimester arttıkça gözle görünür ve belirgin hale gelmesi ve kadının değişen beden bölümlerine ilgisinin artması, bu çalışmada, gebelik haftası arttıkça vücut algısı puanlarının düştüğü sonucunu desteklemektedir.

İlk gebeliğini yaşayan adölesan gebelerin VAÖ puan ortalamasının 146.9±24.5; ikinci gebeliğini yaşayanların 144.8±23.8; üçüncü gebeliğini yaşayanların 147.0±21.7 olduğu ve gebelik sayısına göre VAÖ puan ortalamaları arasında önemli bir fark olmadığı bulunmuştur (p>0.05). Adölesan gebelerin gebelik sayısı, ilk gebelik yaşı, daha önce gebelik yaşayanlarda bir önceki gebelikle bu gebelik arasında geçen süreye göre vücut algısı puanlarının birbirine benzer olduğu ve vücut algısı puanlarıyla aralarında istatistiksel açıdan önemli bir farkın olmadığı saptanmıştır (p>0.05; Tablo 5). Gebeliğe uyum süreci kadının geçmiş deneyimlerinden etkilenmektedir (Taşkın 2011). Bu sonuç; gebelerin adölesan dönemde olması nedeniyle uzun bir zamanı içeren obstetrik deneyimlerinin olmamasına bağlanabilir.

Araştırma kapsamına alınan adölesan gebelerin %75.8'inin planlı bir şekilde gebe kaldığı saptanmıştır (Tablo 2). Araştırmada gebeliği planlı olan adölesan gebelerin VAÖ puan ortalamasının (148.7±23.3), gebeliği planlı olmayanlardan (138.8±24.2) yüksek olduğu belirlenmiş ve gebeliğin planlı olup olmama durumu ile adölesan gebelerin VAÖ puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak önemli fark olduğu saptanmıştır (p<0.05; Tablo 5). Planlı (istenen) gebeliklerde vücut değişiklikleri, beklenen değişimler olduğundan, gebeliğin planlı olma durumunun beden imajını olumlu etkilediği

düşünülmektedir. Kumcağız (2012), gebeler üzerinde yaptığı araştırmada gebeliği planlı olan kadınların beden imajını, planlı olmayan kadınlara göre daha yüksek bulmuştur. Bu çalışma Kumcağız'ın (2012) çalışması ile benzerlik göstermektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Adölesanların VAÖ puan ortalaması 146.3 ±23.9'dır. Araştırmaya alınan gebelerin yaş ortalaması 18.3±0.9'dur. Çalışma kapsamındaki adölesan gebelerin yaş, öğrenim durumu, aile tipi, en uzun süre yaşadığı yer ve eşin çalışma durumunun beden imajını etkilemediği saptanmıştır (p>0.05).

Sosyal güvence, aylık geliri algılama ve eşin yaşının, beden imajını etkilediği belirlenmiştir. Adölesan gebelerin trimester, gebelik sayısı, ilk gebelik yaşı, daha önce gebelik yaşayanların bir önceki gebelikleriyle bu gebelikleri arasında geçen süre özelliklerinin beden imajını etkilemediği bulunmuştur (p>0.05).

Adölesan gebelerde gebeliğin planlı olup olmama durumunun beden imajını etkilediği belirlenmiştir (p<0.05). Gebeliği planlı olan adölesanların, gebeliği planlı olmayanlara göre beden imajı daha olumludur.

Öneriler

- Adölesana gebeliğe karşı uyum sağlayabilmesi için oluşabilecek fiziksel değişimler hakkında gerçekçi bilgiler verilmesi,
- Adölesan gebeye bedeninde oluşan değişimlerin, gebelikten sonra ortadan kalkabileceğinin vurgulanması,
- Plansız gerçekleşen gebeliklerde, olumlu beden imajı algısı oluşturmaya yönelik girişimlerde bulunulmalı,
- Adölesanın değişen beden imajını olumlu algılayabilmesi için çevresindeki destek sistemlerinin harekete geçirilmesi,
- Prenatal kontrollerde adölesan gebenin takibini yapan sağlık personelinin, olumlu/olumsuz değişebilen beden imajını değerlendirmeye özen göstermesi önerilebilir.

KAYNAKLAR

Cash TF, Pruzinsky T. Body Image. New York: The Guilford Press;2002. p.7.

Croll J. Body Image and Adolescents. In: Stang J, Story M, eds. Guidelines for Adolescent Nutrition Services. Minneapolis: Minnesota Üniversitesi;2005. p.157.

Doğan O, Doğan S. Çok Yönlü Beden-Self İlişkileri Ölçeği El Kitabı. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Basımevi;1992. p.3.

Gümüş BG, Çevik N, Hyusni SH, Biçen Ş, Keskin G, Malak AM. Gebelikte Benlik Saygısı ve Beden İmajı ile İlişkili Özellikler. Anatol J Clin Investig, 2011;5(1):7-14.

Hovardaoğlu S. Vücut Algısı Ölçeği. Psikiyatri, Psikoloji, Psikofarmakoloji (3P) Dergisi, Testler özel eki,1993;1(1):26-7.

Kömürcü N. Özel Gruplarda Gebelik. Şirin A, editör. Kadın Sağlığı. İstanbul: Bedray Basın Yayıncılık;2008. p.565.

Kulaksızoğlu A. Ergenlik Psikolojisi. İstanbul: Remzi Kitabevi;2008. p.41-2.

Kumcağız H. Gebe Kadınlarda Beden Algısı ve Benlik Saygısının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. International Journal of Human Sciences 2012;9(2):691-703.

Newell R. Living with Disfigurement. Nursing Times 2002;98(15):34-5.

Öz F. Sağlık Alanında Temel Kavramlar. 2. Baskı. Ankara: Mattek Matbaacılık;2010. p.77-86.

Secord PF, Jourard SM. The Appraisal of Body-Cathexis: Body Cathexis and the Self. Journal of Consulting Psychology 1953;17(5):343-7.

Steinberg L. Ergenlik. Çok F, Yay. Haz. Ankara: İmge Kitabevi;2007. p.71.

Taşkın L. Doğum ve Kadın Sağlığı Hemşireliği. Ankara: Sistem Ofset Matbaacılık;2011.p.14-567.

Taşınar A. Normal Gebelik. Şirin A, editör. Kadın Sağlığı. İstanbul: Bedray Basın Yayıncılık;2008.p.465-6.

Türkiye İstatistik Kurumu. İstatistiklerle Türkiye 2014. Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası;2015. p.8-15.

Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü. 2013 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, T.C. Kalkınma Bakanlığı ve TÜBİTAK. Ankara: Elma Teknik Basım Matbaacılık; 2014. p.72.

Uskun E, Şabaplı A. Lise Öğrencilerinin Beden Algıları ile Yeme Tutumları Arasındaki İlişki. TAF Prev Med Bull 2013;12(5):519-28.

WHO Adolescent Pregnancy (Issues in adolescent health and development). Switzerland: WHO Press;2004. p.5.

WHO Preventing Early Pregnancy and Poor Reproductive Outcomes. Switzerland: WHO Press;2011. p.1-195.

WHO World Health Statistics. France: WHO Press;2008. p.1-110.